

Editorial

Beheersing blootstelling asbest: samenspel tussen innovatiekracht en zorgvuldigheid

Jeroen Terwoert¹ en Hielke Kuitert¹

Asbest is in ons land nog steeds een van de voornaamste oorzaken van sterfte door blootstelling op het werk. Ieder jaar overlijden rond de 500 personen aan mesothelioom (longvlieskanker), plus naar schatting minimaal eenzelfde aantal aan asbestgerelateerde longkanker.² Een groot deel van deze sterfte is veroorzaakt door historische blootstelling, maar ook nu nog kunnen werknemers worden blootgesteld aan asbest. Dit kan met name gebeuren tijdens werkzaamheden aan gebouwen en (proces)installaties van vóór het asbestverbod (1994), die nog veel asbesthoudende materialen kunnen bevatten. De circa 8.000 werknemers in de gecertificeerde verwijdering van asbest zijn 'at risk', maar er zijn meer risicosectoren. Denk aan de installatie- en isolatiebranche, de scheepsonderhoud- en reparatiebranche, onderhoud- en sloopbedrijven in de bouw, de afvalbranche, de brandweer, en de procesindustrie.

Een hernieuwde evaluatie door de Gezondheidsraad heeft geleid tot een verlaagde grenswaarde voor chrysotiel asbest - van 10.000 naar 2.000 vezels/m³ - en binnenkort ook voor amfibool asbest. Wanneer asbesthoudend materiaal wordt bewerkt, of breekt, overschrijdt de concentratie vezels in de ademzone al snel deze waarden. Verwijdering van niet-hechtgebonden materiaal zonder bronmaatregelen leidt zelfs tot concentraties die ver boven de grenswaarden uitkomen, tot (vele) miljoenen vezels/m³. Wanneer kans op blootstelling aan asbest bestaat, wordt daarom het nodige van de bedrijven gevergd, en de sector asbestverwijdering is wel de laatste waarin hiermee lichtzinnig kan worden omgegaan.

Innovatie

Als we ons focussen op de sanering van asbest, hebben we in ons land een sterk gereguleerd stelsel opgebouwd. Voorafgaand aan onderhoud aan of sloop van bouwwerken van voor 1994 moet door een gecertificeerd bedrijf worden geïnventariseerd waar zich asbest bevindt, in welke vorm, en hoe het verwijderd kan worden. Op basis hiervan worden de werkzaamheden ingedeeld in een risicoklasse, met behulp van het online instrument SMA-rt. Werkzaamheden waarbij de geschatte blootstelling onder de grenswaarden blijft, vallen in risicoklasse 1, en mogen door ieder bedrijf worden uitgevoerd. Wel moeten altijd maatregelen worden genomen om de kans op emissie van asbestvezels zo klein mogelijk te

maken. Werkzaamheden in de twee hogere risicoklassen (2 & 3) mogen uitsluitend door gecertificeerde saneerders worden uitgevoerd. Hierbij gelden aanvullende eisen, zoals het werken in een containment onder onderdruk (in binnensituaties), het maximaal toepassen van bronmaatregelen (b.v. zo min mogelijk mechanische bewerkingen uitvoeren, breken voorkómen, bronafzuiging, bevochtiging) en het gebruik van adembescherming.

De branche van asbestsaneerders is zich ervan bewust dat nieuwe, innovatieve bronmaatregelen nodig zijn om te garanderen dat de lagere grenswaarden duurzaam gehaald kunnen worden. Een deel van de sector is dan ook al in beweging gekomen. Zo zijn verschillende bevochtigmiddelen op de markt gekomen en is er een zgn. 'minicontainment' voor sanering van asbesthoudende vensterbanken ontwikkeld. De Inspectie SZW volgt de ontwikkeling van innovatieve bronmaatregelen actief. Helaas zien wij ook dat deze ontwikkeling, en vooral de implementatie in de dagelijkse praktijk, nog lang niet altijd voldoende zorgvuldig gebeurt.

Zorgvuldige validatie

Of een nieuwe werkwijze of bronmaatregel inderdaad leidt tot een aanzienlijke verlaging van de blootstelling, of zelfs tot blootstelling onder de grenswaarde, moet gedegen worden onderbouwd. Hiertoe zijn vorig jaar twee specifieke protocollen ontwikkeld, die door Stichting Ascet worden beheerd: SCI-547 & SCI-548.³ Deze reflecteren de stand der wetenschap ten aanzien van het valideren van nieuwe werkwijzen die resp. algemeen geldig zijn, of geldig zijn voor één specifiek saneringsproject. Ze geven richtlijnen voor onder meer een gedetailleerde beschrijving van de nieuwe werkmethode, de opzet van de validatiemetingen (meetstrategie), de contextuele informatie die beschreven moet zijn, en de wijze van toetsing aan de grenswaarden. Wat dit laatste betreft wordt aangesloten bij de BOHS/NVVA-systematiek uit 2011, die als stand van de wetenschap wordt beschouwd.⁴

De eerste ervaringen die bij de inspectie SZW zijn opgedaan met validatierapporten wijzen uit dat saneerders en de adviesbureaus die zij inschakelen nog moeite hebben met de interpretatie en een zorgvuldige en correcte uitvoering van deze richtlijnen, of dat deze zelfs bewust verkeerd worden toegepast. Zo komt het bijvoorbeeld

¹ Inspectie SZW; Expertisecentrum; vakgroep Arbeidshygiëne & Chemische Veiligheid

² Jaarverslag-2013, Instituut voor Asbestslachtoffers; http://www.asbestslachtoffers.nl/docs/2157-IASB-Jaarverslag_2013_v1_web.pdf

³ http://www.ascert.nl/upload/documents/tinymce/SCI-548_Protocol-bepalen-concentratie-asbestvezels_final_20150331.pdf en http://www.ascert.nl/upload/documents/tinymce/SCI-547_Validatie-werkmethoden_final_20150331.pdf

⁴ <http://www.arbeidshygiene.nl/uploads/files/insite/2011-12-bohs-nvva-sampling-strategy-guidance.pdf>

regelmatig voor dat wel het minimum aantal metingen is uitgevoerd, maar dat de sanering niet telkens op dezelfde wijze is uitgevoerd, zodat de metingen niet kunnen gelden als meetset voor één specifieke werkwijze. In feite komen wij nog niet of nauwelijks validaties tegen die geheel volgens de richtlijn zijn uitgevoerd.

Zorgvuldige uitvoering

Zodra een werkwijze door middel van metingen is gevalideerd, moet deze nauwkeurig omschreven worden in een werkplan voor de eigenlijke sanering. Vervolgens komt het erop aan dat het werk exact volgens dit werkplan wordt uitgevoerd. Al bij het beoordelen van een validatierapport moet worden nagegaan of de beschreven werkwijze wel uitvoerbaar is in de praktijk. En zo ja: of het aannemelijk is dat werknemers van saneringsbedrijven dit in de praktijk ook consequent doen, iedere dag, óók onder tijdsdruk! Al vele malen hebben inspecteurs een saneringswerk moeten stilleggen omdat dit niet het geval was. Ook hier blijkt het dus nog vaak mis te gaan. Bijvoorbeeld omdat toch niet te voorkomen bleek dat het materiaal brak, terwijl dit wel was aangenomen. Of omdat meer of hevigere mechanische bewerkingen nodig waren om het materiaal te verwijderen, of omdat bevochtigingsmiddelen een erg lange inwerktijd vereisten, die in de praktijk niet haalbaar is.

De sector asbestsanering staat de komende tijd nog voor grote uitdagingen. Er is veel discussie rond de ontwikkelingen van nieuwe werkmethoden, en de validatie daarvan. Positief is dat er al diverse partijen zijn die hierin een taak voor zichzelf zien. Wel is in de bewaking van de kwaliteit, een gedegen onderbouwing en de borging van een zorgvuldige uitvoering nog veel te verbeteren. Wij roepen arbeidshygiënist en veiligheidskundigen op om hun cruciale rol hierin actief op te pakken.